ISSN 1304-4990

T. C. ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

T. C. ATATURK UNIVERSITY
SOCIAL SCIENCES INSTITUTE

Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Journal of Social Sciences Institute

Dergimizde yayımlanan tüm makaleler ULAKBIM, EBSCOHOST, ASOS ve Atatürk Üniversitesi e-Dergi İndekslerinde full text (tam metin) olarak yayımlanmaktadır.

YIL / YEAR 2014 CİLT / VOLUME 18 SAYI / ISSUE 2

Yayım İlkeleri

2003'den beri ISSN 1304-4990 Süreli yayınlar numaralı yılda üç kez yayımlanmakta olan Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, ulusal hakemli ve bilimsel içerikli resmî yayın organıdır. Derginin yayın dili Türkçe olup, sosyal bilimlerin farklı alanlarında yapılmış bilimsel nitelikli araştırma yazıları yayımlanır.

Dergiye yayımlanmak üzere gönderilecek yazılar daha önce başka bir dergide yayımlanmamış ve yayımlanmak üzere gönderilmemiş olmalıdır.

Makalelerin formatı Enstitü yönetim kurulu tarafından onaylanan yazım kurallarına göre düzenlenmelidir.

Yayımlanmak üzere gönderilen yazıların şekil ve içerik yönünden ön incelemesi yayın kurulu tarafından yapılır. Uygun görülen çalışmalar, bilimsel yönden değerlendirilmek üzere, yayın kurulu tarafından belirlenen çift-kör, bağımsız ve önyargısız hakemlik (preview) ilkelerine göre en az iki hakem tarafından değerlendirilir. Son karar dergi yayın kurulunundur.

Yayın kurulu hakem kurulu tarafından yayın koşullarına uygun bulunmayan yazıları yayımlamamak, düzeltmek üzere yazarına geri vermek, biçimce düzenlemek ve düzeltmek ya da kısaltmak yetkisindedir. Gönderilen yazılar yayınlansın yayınlanmasın iade edilmez.

Dergimiz, TÜBİTAK-ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanı, EBSCO Publishing Inc., Atatürk Üniversitesi E-Dergileri (http://e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/SBED) ve ASOS Index'de dizinlenmektedir.

Dergimizde uygulanmakta olan yayım kuralları ve makale yazım düzeni için aynı web adresindeki bilgilerden yararlanılmalıdır.

Dergimizde yayımlanan yazıların her türlü bilimsel, imla ve hukukî sorumlulukları yazarlarına aittir.

Yayımlanmış yazıların tüm yayım hakları saklı olup, Dergimizin adı belirtilmeden hiçbir alıntı yapılamaz.

The Principal of the Publication

Journal of Social Sciences Institute is a nationally refereed and authorized scientific research journal since 2003, ISSN number 1304-4990, and published three times a year. The language of publication is Turkish, and scientific researches in various fields of social sciences are open to publication.

The manuscripts that are sent to the Journal must be original, unpublished and cannot be submitted simultaneously for publication elsewhere.

The format of the manuscripts should be designed in accordance with the writing and publication guidelines approved by the Executive Board of the Institute.

The manuscripts are subjected to pre-assessment by the editorial board taking publication principles into consideration. The manuscripts which are scanned by the editorial board are sent to two blind referees for evaluation in terms of form and content. The manuscripts that are considered, at least by two referees, issuable are put in line for publication. The manuscripts which may require corrections by the referees are sent back to the authors for the necessary adjustments. It is the author's responsibility to transmit the reedited manuscript to the journal within the specified time. The reedited manuscript is re-evaluated by the referees if necessary. The editorial board makes the last decision for the publication of the manuscript. The editorial board has the right to make alterations to some vocabulary. The manuscripts, published or unpublished in the Journal, are not sent back to the authors.

Journal of Social Sciences Institute is cited by, TUBİTAK ULAKBİM, EBSCO HOST, Atatürk University E-Journals (http://e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/SBED), and ASSOS INDEX.

The same e-journal web address above can be used for the details of publication guidelines of the Journal and the format of manuscripts.

All responsibilities related to dictation, legal and scientific ethics belong to the authors of the manuscripts.

All rights over the published manuscripts reserved to the Journal, and no citation can be made without the reference of the Journal.

Yıl/Year: 2014 Cilt/Volume: 18 Sayı/Issue: 2
ISSN : 1304–4990

Yayın Sahibi/Publisher
Yönetim Kurulu Adına
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü /
In the Name of Administrative Board Director of Social Sciences Institute
Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü/
Legal Representative
Prof. Dr. Süleyman ÇİĞDEM

Editör/Editor
Prof. Dr. Cengiz GÜNDOĞDU

İngilizce Editörü/English Editor
Doç. Dr. Ahmet BEŞE

Yayın Kurulu /Editorial Board
(Enstitü Yönetim Kurulu/ Institute Administrative Board)
Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM
Prof. Dr. Süleyman ÇİĞDEM
Prof. Dr. Fazlı POLAT
Prof. Mustafa KÜÇÜKÖNER
Doç. Dr. Ahmet BEŞE
Prof. Dr. Cengiz GÜNDOĞDU

Yayın Kurulu Sekreteri/
Publication Board Secretarie
Mehmet ULUĞ

Adres/ Address
Atatürk Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü
25240 – ERZURUM
Tel: 0442 2314928
Faks: 0442 2314911
E-Mail : sosbildergi@atauni.edu.tr

Dizgi: Leyla TAŞKESEN (0.312) 231 41 97

Baskı/Print: Zafer Ofset Matbaacılık San.Tic.Ltd.Şti.
Tel: 0442 2342285 • Faks/Fax: 0442 2336952
Yakutiye/Erzurum

Yayım Danışma Kurulu/Editorial Board

Prof.Dr. Adem DURSUN (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Atılhan NAKTİYOK (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Ayten ER (Gazi Ü.)
Prof.Dr. Bener GÜNGÖR (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Betül ASLAN (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Cengiz GÜNDOĞDU (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Çiğdem ÜNAL (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Fatih KARCIOĞLU (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Fatma GEÇİKLİ (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Fazlı POLAT (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Fehmi EFE (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Gülümser KESKİN (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Gürsel UYANIK (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Halil KOCA (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Hasan BOYNUKARA (Namık Kemal Ü.)
Prof.Dr. Hayati AKTAŞ (KTÜ)
Prof.Dr. Hüseyin KÖSE (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Hüseyin ÖZER (Erzurum T.Ü.)
Prof.Dr. İ.Fevzi ŞAHİN (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. İbrahim YEREBAKAN (KTÜ)
Prof.Dr. Kamil YAZICI (KTÜ)
Prof.Dr. Mahmut PAKSOY (Kültür Ü.)
Prof.Dr. Mehmet TAKKAÇ (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Mehmet TÖRENEK (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Mehmet ZAMAN (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Nazmiye ÖZGÜÇ (İstanbul Ü.)
Prof.Dr. Nuriye GARİPAĞAOĞLU (Marmara Ü.)
Prof.Dr. Osman DEMİRDÖĞEN (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Ömer YILMAZ (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Ö.Selçuk EMSEN (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Ramazan SEVER (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Ruhattin YAZOĞLU (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Saliha KODAY (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Sebahattin ÇEVİKBAŞ (Muğla S.K.Ü.)
Prof.Dr. Selami KILIÇ (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Süleyman ÇİĞDEM (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Taner ACUNER (KTÜ)
Prof.Dr. Uğur GÜLLÜLÜ (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Üstün ÖZEN (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Yusuf AKSAR (KTÜ)
Prof.Dr. Selim BAŞAR (Atatürk Ü.)
Prof..Dr. Vedat KAYA (Atatürk Ü.)
Doç.Dr. Ahmet BEŞE (Atatürk Ü.)
Doç.Dr. Ahmet SARI (Atatürk Ü.)
Doç.Dr. Coşkun TOPAL (KTÜ)
Doç.Dr. Derya TELLAN (Atatürk Ü.)
Doç.Dr. Mustafa GÜLMEZ (Cumhuriyet Ü.)
Doç.Dr. Mustafa MACİT (Atatürk Ü.)
Doç.Dr. Serhat ZAMAN (Atatürk Ü.)
Doç.Dr. Şafak Ertan ÇOMAKLI (Atatürk Ü.)

Bu Sayının Bilimsel Danışmanları/Referees of this Issue

Prof.Dr. Arzu KİHTİR (İstanbul Ü.)
Prof.Dr. Aslan GÜLCÜ (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Ayşe Nur TEKMEN (Ankara Ü.)
Prof.Dr. Fatih KARCIOĞLU (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Fatma GEÇİKLİ (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Kamil AYDIN (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Kerem KARABULUT (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Mehmet KARAOSMANOĞLU (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. MehmetTÖRENEK (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Mukadder ERKAN (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Naci İSPİR (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Ömer Selçuk EMSEN (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Ömer YILMAZ (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Sedat ADIGÜZEL (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Sevtap ÜNAL (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Süleyman ÇİĞDEM (Atatürk Ü.)
Prof.Dr. Vedat KAYA (Atatürk Ü.)
Doç.Dr. Gülhan ATNUR (Atatürk Ü.)
Doç.Dr. Hüseyin KAYA (S.Demirel Ü.)
Doç.Dr. Abamüslim AKDEMİR (Atatürk Ü.)
Doç.Dr. Ahmet BEŞE (Atatürk Ü.)
Doç.Dr. Ahmet NALÇACI (Atatürk Ü.)
Doç.Dr. Arzu ÇAKINBERK (Tunceli Ü.)
Doç.Dr. Durmuş KILIÇ (Atatürk Ü.)
Doç.Dr. Ersan ÇİFTÇİ (Erzincan Ü.)
Doç.Dr. Fatih BEREN (Emniyet Müd.lüğü)
Doç.Dr. Fehim BAKIRCI (Atatürk Ü.)
Doç.Dr. Halit DURSUNOĞLU (Atatürk Ü.)
Doç.Dr. İsmail ÖĞRETİR (Atatürk Ü.)
Doç.Dr. M.Hanefi MACİT (Atatürk Ü.)
Doç.Dr. M.Serdar ERCİŞ (Atatürk Ü.)
Doç.Dr. Mehmet AKTAN (N.Erbakan Ü.)
Doç.Dr. Mine KAYA KEHA (Atatürk Ü.)
Doç.Dr. Nurettin KOÇHAN (Atatürk Ü.)
Doç.Dr. Nurettin ÖZTÜRK (Atatürk Ü.)
Doç.Dr. Selçuk ÇIKLA (Atatürk Ü.)
Doç.Dr. Selçuk ZENGİN (Emniyet Müd.lüğü)
Doç.Dr. Serhan ALKAN İSPİRLİ(Atatürk Ü.)
Doç.Dr. Serhat YENER (Ordu Ü.)
Doç.Dr. Yüksel GÖKTAŞ (Atatürk Ü.)

Not: sıralama harf sırasına göre yapılmıştır.

İÇİNDEKİLER/CONTENTS

The Analysis of Statements in Political Meetings Through Cultural Codes Including Patterns of Turkish-Islamic Notion 1
Siyasal Arenada Söylem Örneklerinin Türk-İslam Düşünce Motiflerinin de Bulunduğu Kültürel Kodlar Üzerinden Analizi
Ruken KILANÇ

Presentation of the Marginal Identity on Television News (The Turkey Example) 11
Televizyon Haberlerinde Marjinal Kimliğin Sunumu (Türkiye Örneği)
Yusuf YURDİGÜL, Aslı ACAR YURDİGÜL

İnternet Folkloru Üzerine Önerilen Bir Terim: E-Folklor 31
A Suggested Term on the Internet Folklore: E-Folklore
Ahmet Özgür GÜVENÇ

Levinas'ta İdeal İletişimin İmkânı: Öteki'yle Birlikte Var Olmak 47
In Levinas's Ideal Communication Facilities: Existence Together with the Other
Naci İSPİR - Şeyma B. ERDOĞAN

Problem Çözme Kuramı'nın Geçerliliği Üzerine Bir Uygulama: Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi Örneği 59
An Application on the Validity of Problem Solving Theroy: Sample of Ataturk University Faculty of Communication
Eyyup AKBULUT

Polis Adaylarının Mesleki Kaygı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi 75
Examining *Occupational Anxiety Levels of Police Candidates from Several Variables*
Gökhan ULUDAĞ - Hidayet TAŞDÖVEN - Mustafa DÖNMEZ

Türk Üniversite Öğrencilerinin ''Japonca'' Kavramına İlişkin Algılarının Metaforlar Yardımıyla Analizi: Namık Kemal Üniversitesi Örneği..... 95
The Analysis of Turkish University Students' Perception on the Concept of "Japanese" by the help of Metaphors: The Case of Namık Kemal University
Cahit KAHRAMAN

Edebî Türlerinin Tespiti ve Anı İzlenimi Sorunu Bakımından
Abdülhak Şinasi Hisar'ın Eserleri 111
Works of Abdülhak Şinasi Hisar with Regard to Literary Genre Detection and Memorabilia Effect
Mahfuz ZARİÇ

The Review of 'The Doll's House' by Katherine Mansfield Through
the Philosophy of Louis Pierre Althusser.....127
Katherine Mansfield'in 'Bebek Evi' Adlı Öyküsünün Louis Pierre Althusser Felsefesi Bağlamında İncelenmesi
Şahin KIZILTAŞ

Homo Ludens in Gilead: *The Handmaid's Tale* Revisited.....139
Homo Ludens Gilead'da: *The Handmaid's Tale*'e Yeni Bir Bakış
Nilsen GÖKÇEN

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçlarının
Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi 157
Examination of Inservice Training Requirements of Turkish Language and Literature Teachers in Terms of Various Variables
Fatih VEYİS

Etkili Sınıf Yönetimi Oluşturmada Sınıf Öğretmenlerinin Yeni Rollerinin
Nicel Açıdan İncelenmesi 171
An Investigation on the New Roles of Classroom Teachers in Maintaining Effective Classroom Management in Terms of Quantitative Method
Muhammet Hanifi ERCOŞKUN - Şükrü ADA

Öğretmenlerin Derslerde Teknoloji Kullanımlarını Etkileyen Faktörler :
Kişisel Bilgisayar Kullanımı ve Öğretim Yaklaşımları.....195
The Factors Affecting the Teachers' Technology Use in the Classroom : Personal Computer Use and Instructional Approaches
Mustafa SAMANCIOĞLU - M.Semih SUMMAK

Erken Tunç Çağı Sonu ve Orta Tunç Çağı'nda Güneybatı Anadolu'nun
Tarihi Coğrafyası 209
The Historical Geography of the Southwestern Anatolia in the End of the Early Bronze Age and Middle Bronze Age
Rabia AKARSU

Müzelerin Yönetim Anlayışında Meydana Gelen Değişimler.....217
Changes in Museum Management
Beste GÖKÇE

Müzik Yazılımlarının Piyano Eğitimine Katkılarının İncelenmesi.....229
The Analysis of Contrubitions of Music Softwares on the Piano Education
Eren LEHİMLER - Cengiz ŞENGÜL

The Logic of Consumerist Culture: Mark Ravenhill's *Some Explicit Polaroids*.....247
Tüketim Toplumunun Mantığı: Mark Ravenhill' in Some Explicit Polaroids Adlı Oyunu
Çağlayan DOĞAN

Örgütsel Adaletin Boyutları ile Örgütsel Güven Arasındaki İlişkinin
Analizine Yönelik Bir İşletme İncelemesi.....263
A Business Application Towards the Analysis of the Relationship Between the Dimensions of Organizational Justice and Organizational Trust
Harun DEMİRKAYA - Aysen Şimşek KANDEMİR

Bölgesel Kalkınma Politikalarının Etkinliği: Türkiye Alt Bölgeler Bazında
Bir Uygulama.....281
The Effectiveness of Regional Development Policies: An Application on Sub-Regions of Turkey
Fehim BAKIRCI - Emine Demet EKİNCİ - Tuba ŞAHİNOĞLU

Kalkınma Planlarının Yoksulluğu Azaltmadaki Etkisi Üzerine Bir Analiz 299
An Analysis of the Effect of Development Plans to Reduce Poverty
Ş. Mustafa ERSUNGUR - Abdullah TOPCUOĞLU

Biyokütle Enerjisi Potansiyeli ve Ekonomik Etkileri: TRA1 Bölgesi Üzerine
Bir Saha Araştırması 319
Potential of Biomass Energy and Its Economic Impacts: A Field Research on TRA1 Region
Sevda YAPRAKLI - Turgut BAYRAMOĞLU

Kiralama Yoluyla Araba Temin Eden Bir İşletmede AHP Yöntemi Uygulaması.....337
Application of Analytic Hierachy Process in a Company Providing Car Via Rental
Ekin ÖZTOPRAK

Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2014 18 (2): 209-216

Erken Tunç Çağı Sonu ve Orta Tunç Çağı'nda Güneybatı Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası (*)

Rabia AKARSU (**)

Öz: *Erken Tunç Çağı sonu (MÖ 2500-2000) ile Orta Tunç Çağı'nda (MÖ 2000-1800) sadece Batı Anadolu'da değil, Anadolu genelinde kültürel ve siyasi hareketlilik yaşanmaya başlar. Yazının henüz bilinmediği Erken Tunç Çağı sonunda yaşanan gelişmeler hakkında daha geç tarihli Hitit metinlerinden kısıtlı da olsa bilgi sahibi olabilmekteyiz. Bunun dışında bilim adamlarının söz konusu dönemin sosyal ve siyasi yapısı hakkında ileri sürdüğü bir takım öneriler bulunmaktadır. MÖ 2. binyılın başlarında yani Orta Tunç Çağı'nda ise zenginleşen kentlerin başına geçen yerel krallar tarafından yönetilen kent devletlerinin olduğunu bilmekteyiz. Bunlardan Orta Anadolu'da yer alan Neşa (Kaneş) beyliği, daha sonraki dönemde Hitit Krallığı'nın kurulmasına öncülük edecektir. Beycesultan gibi önemli ve güçlü bir kentin yer aldığı Güneybatı Anadolu Bölgesi, MÖ 3. binyıl sonu ve 2. binyıl başında kültürel ve siyasi anlamda hareketliliğin yaşandığı kilit bir bölgedir. Bu çalışmada, Güneybatı Anadolu'da söz konusu süreçte yaşayan halkların kimliği ve kent devletlerinin varlığı ele alınmaya çalışılacaktır.*

Anahtar Kelimeler: *Erken Tunç Çağı Sonu, Orta Tunç Çağı, Güneybatı Anadolu, Beycesultan, Tarihi Coğrafya.*

The Historical Geography of the Southwestern Anatolia in the End of the Early Bronze Age and Middle Bronze Age

Abstract: *At the end of the Early Bronze Age (2500-2000 BC) and the Middle Bronze Age (2000-1800 BC) not only in Western Anatolia but also throughout the Anatolia cultural and political mobility begins to develop. We have knowledge about the developments at the end of the Early Bronze Age of writings, yet unknown from the later date Hittite texts. Out of this fact, there are some suggestions that scholars put forward about the social and political structure of period at issue. We know the city states ruled by local kingdoms heading cities to get rich in the beginning of the 2nd Millennium BC namely Middle Bronze Age. The city of Nesha (Kanesh), among these, in the Central Anatolia will lead to establishment of the Hittite Kingdom in the later period. Southwestern Anatolia Region included the important and powerful city such as Beycesultan was the key region experiencing of cultural and political mobility at the end of the 3rd Millennium BC and in the beginning of the 2nd Millennium BC. In this study, it will be tried to deal with the presence of city states and the identity of people living in the Southwestern Anatolia at that period.*

Keywords: *The end of the Early Bronze Age, Middle Bronze Age, Southwestern Anatolia, Beycesultan, Historical Geography*

---

*) "Yeni Veriler Işığında Erken Tunç Çağı Sonu ve Orta Tunç Çağı'nda Çivril Ovası'nın Kültürel ve Siyasi Yapısı" başlıklı Doktora tez çalışması, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Protohistorya ve Ön Asya Arkeolojisi Anabilim Dalı'nda Doç. Dr. Mehmet Işıklı ve Prof. Dr. Eşref Abay (2. Danışman) danışmanlığında çalışılmaktadır. Bu makale, bahsi geçen Doktora tezinde bir bölüm olarak yer almaktadır.

**) Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü,
(e posta: ozcanrabia@hotmail.com)

Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2014 18 (2): 209-216

Giriş

Yazının MÖ 4. binyılda Mezopotamya'da Sümerler tarafından bulunmasından sonra Anadolu ile ilgili ilk bilgiler yine bu bölgeden gelmiştir. MÖ 3. binyılın sonlarında Önasya'da önemli bir güç olarak karşımıza çıkan Akad Dönemi'ne ait çivi yazılı tabletlerde Anadolu'dan da bahsedildiği anlaşılmaktadır. (Albayrak 2006) Akad krallarından Sargon ve Naramsin'in icraatlarını anlattıkları metinlerin en önemlilerinden birisi, MÖ 3. binyılın ortalarında Akadlı tüccarların Orta Anadolu ile yaptıkları ticaretten bahseden metindir. (Goetze, 1957: 64) Bu metinden, Erken Tunç Çağı III'de gerçekleştirilen ticari faaliyetlerin yerel beylerin elinde olduğu anlaşılmaktadır. Bahsedilen Sargon Dönemi'ne ait metin, Batı Anadolu hakkında bilgi içermese de, Kütahya-Seyitömer'de son dönem kazıları sırasında ele geçirilen çok sayıdaki Akad silindir mührü, Akadların buraya kadar ulaştığını bize göstermektedir (Bilgen vd. 2012: 245). Yazının Anadolu'da kullanılması Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda yani MÖ 2. binyılın başlarında Asurlu tüccarlar vasıtasıyla gerçekleşir (Alparslan 2009: 53). Kültepe-Karum II-Ib ile çağdaş dönemde Kültepe, Alişar ve Boğazköy gibi pek çok Orta Anadolu kentinde Erken Asur alfabesi ile yazılmış çok sayıda çivi yazılı tablet ele geçmiştir (Von der Osten, 1937: 108; Balkan, 1948; Özgüç, 1986: 15). Bu tabletlerde bahsedilen konular genelde ticari ve ekonomik; çok azı da sosyal içeriklidir (Bahar, 1994: 307). Çoğu belge dönemin siyasi durumu hakkında ne yazık ki bir bilgi içermemektedir.

Siyasi Yapı ve Tarihi Coğrafya

Mellaart'ın MÖ 3. binyıl sonunda Anadolu'ya yeni gelen halklar önerisi, ilk olarak yöntemsel yaklaşıma ters bulunsa da söz konusu dönemde sosyal etkileşimin ve değişimin olduğunu ortaya koyması bakımından da ilgi uyandırmayı başarmıştır (Bachhuber, 2013: 279). Erken Tunç Çağı II sonu/Erken Tunç Çağı III başında yerleşimlerde görülen tahribat konusu ile ilgili görüşler tartışmalıdır. Erken Tunç Çağı II sonunda Anadolu'da Troya, Beycesultan, Demircihöyük, Acemhöyük, Alaca Höyük, Polatlı, Gordion, Kaman-Kalehöyük, Tarsus-Gözlükule; Ege adalarında Poliochni, Thermi, Emporio gibi yerleşimlerde tahribat tabakaları saptanmıştır. Bu konudaki belli başlı görüşleri şu şekilde sıralayabiliriz; Ahmet Ünal'a göre bu yıkım ve terk edilmelerin nedenleri arasında, açlık, kıtlık, kuraklık, salgın hastalıklar, yeni göçler, savaşçı bir kavmin işgalleri gibi pek çok faktör göz önünde bulundurulmalıdır (Ünal, 1989: 21). Mellaart'ın önerisine göre ise, adı geçen yerleşimlerde mimari, keramik ve diğer buluntularda görülen gelişmeler, yeni gelen bir halkın etkisiyle ortaya çıkmış olmalıdır (Mellaart 1981: 135). Bu görüşünü de Beycesultan XIIIa tabakasındaki yangın izleri ve ardından XII. tabakadan itibaren keramik ve küçük buluntularda görülen değişikliklerle desteklemektedir (Lloyd ve Mellaart, 1962: 56).

Luvilerin MÖ 19. yy.da Asurlu tüccarların çivi yazılı tabletlerinde kaydettikleri Hint-Avrupa dil ailesine giren, yer ve kişi isimlerinden yola çıkılarak Anadolu'da bulundukları

anlaşılabilmektedir (Mallory, 2002, 35). Ancak bu tarihten önce Anadolu'da ne kadar zamandan beri yaşadıkları kesin olarak bilinememektedir. Hitit metinlerine göre, Luviler'in ilk tarih sahnesine çıkışları, MÖ 2. binyıl ortasında Anadolu'da *Luviya* adında bir ülkenin var olduğunun yazılmasıyla başlar (Melchert, 2010: 19). Hitit yasalarının Geç Hitit Dönemi'ne ait kopyalarında *Luviya*'nın yerini *Arzawa*'nın almış olması Luviya'nın Batı Anadolu'da yer aldığını düşündürür.[1] Kizzuwatna'dan gelen Hitit arşivlerindeki Luvi ritüel metinlerine göre, Luviya, Hitit ülkesi topraklarının batı ve güneyini kapsamaktadır (Melchert, 2010: 20). Sadece erken dönemde Hitit yasalarında geçen *Luviya* terimi, daha sonraları hiç görülmez, onun yerine *Arzawa* terimi kullanılmaya başlar. *Luviya*'nın da *Arzawa* gibi Hititler tarafından kullanılan coğrafi bir adlandırma olması muhtemeldir.

Batı Anadolu Bölgesi'ndeki materyal kültürün MÖ 3. binyılın ikinci yarısından itibaren kesintiye uğramadan devam etmesi, buradaki siyasi yapılanmanın Orta Anadolu ile benzer bir oluşum sürecini gösterdiğine işaret etmektedir. Bu bağlamda, Erken Tunç Çağı III'de, Orta Anadolu'da yer alan Puruşhanda, Kuşşara, Zalpa, Mama, Neşa (Kaneş) ve Hattuş(a) gibi bazı beyliklerin Batı Anadolu'da da var olduğu ve Batı Anadolu 2. binyıl siyasi yapısının temellerini oluşturduğu düşünülebilir. Beycesultan, Troya, Liman Tepe'de Erken Tunç Çağı'nın ikinci yarısından itibaren görülen kale ve aşağı şehir yapısı, Orta Anadolu'da Kültepe-Kaneş, Acemhöyük, Alaca Höyük, Alişar, Konya-Karahöyük'de de görüldüğü üzere "Anadolu yerleşim planı"na uygundur (Korfmann, 1995). Anadolu'da Erken Tunç Çağı'na tarihlenen çok sayıda tahkim edilmiş yerleşim arasında bulunan adı geçen bu yerleşimler, Orta Tunç Çağı'nda da varlıklarını sürdürmeye devam ederler. Yine Erken Tunç Çağı sonunda Anadolu'da Kültepe gibi boyut ve biçim olarak büyük yerleşimler ortaya çıkar. Bu kentler, bulundurdukları dışkentlerle birlikte oldukça geniş bir alana yayılmışlardır. Aynı zamanda bu yerleşimler, Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nın yaşandığı MÖ 20.yy-18.yy.lar arasında Mezopotamya-Anadolu arasındaki ticarette ticari merkez haline gelirler.

Hitit metinlerine göre, MÖ 2. binyılın başından itibaren Batı Anadolu'da *krallık* veya *beylik* olarak nitelendirilebilecek bir siyasi örgütlenmenin varlığından söz edebiliriz. Metinlerde adı geçen beylikler arasında Arzawa Ülkesi, Wilusa Ülkesi, Mira-Kuwaliya Ülkesi, Seha Nehri Ülkesi ve Appawiya, Hapalla Ülkesi, Zippasla-Hariati Ülkesi, Assuwa Ülkesi, Walma Ülkesi, Karkisa ve Masa Ülkeleri, Lukka Ülkesi, Ahhiyawa Ülkesi bulunmaktadır. Bu adlar Hititler tarafından daha çok bulundukları coğrafi bölgelerden dolayı verilmiştir. Tarih sahnesinde olduğu yaklaşık MÖ 1700-1200 yılları arasında, Hitit Devleti'nin ilgisi Kuzey Suriye ve Mezopotamya'ya karşı olduğu gibi Batı Anadolu'nun zengin kaynaklarına da yönelik olmuş ve bu kaynaklardan yararlanmak için sık sık buralara seferler düzenlemiştir. Hitit kralları, sefer düzenledikleri toprakları Hitit Ülkesi'nin vasalı haline getirerek bölgeyi kontrol etmeyi de amaçlamıştır. Örneğin, Afyon bölgesin-

1) Hitit yasalarında bahsi geçen maddeler, 5, 19-21 ve 23. maddelerdir. (Carruba 1992: 254vd.)

Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2014 18 (2): 209-216

de Yanarlar Hitit mezarlığında Hitit ölü gömme geleneklerinin uygulandığı tespit edilmiştir (Emre 1978: 63-67).

Arzawa Ülkesi'nin tarih sahnesine ilk çıkışı, MÖ 17. yy. başlarında I. Hattuşili dönemiyle gerçekleşir. Bundan önce de uzun süredir varlıklarını sürdürdükleri ise çıkardıkları ayaklanmalardan ve Hitit ordusunun saldırılarına karşı direnebilmelerinden anlaşılmaktadır. Arzawa, çivi yazılı belgelerde bazen bir şehir *(^{URU}Ar-za-wa)* veya bir ülke *(KUR ^{URU}Ar-za-u-wa),* bazen de etrafında bir takım vasal ülkelerin halka oluşturduğu bir konfederasyon *(KUR.KUR$^{MES\ URU}$Ar-za-u-wa)* şeklinde geçmektedir (Goetze, 1957: 48-49 ve harita; Heinhold-Krahmer, 1977: 4; del Monte ve Tischler, 1978: 42; Karauğuz, 2002: 107). Hitit metinlerinden Arzawa'nın coğrafi ve siyasi yapısı hakkında az da olsa bilgi sahibi olabilmekteyken kültürel yapısına ilişkin ne yazık ki hiç iz bulunamamaktadır. Arzawa Ülkesi'nin konumu ile ilgili olarak farklı öneriler arasında iki bölge ön plana çıkmaktadır. Bu bölgeler, Pamphilya-Pisidya bölgeleri ile Gediz vadisi ve Büyük Menderes vadisi arasındaki bölgedir. II. Murşili'nin Batı Anadolu'ya seferlerini ayrıntılı bir şekilde anlattığı yıllıkları, bu tahminlerin yapılmasında büyük rol oynar.[2] Bu kayıtlara göre, II. Murşili'nin sefer sırasında izlediği rota üzerinde, geçtiği ve konakladığını belirttiği yer isimleri birer işaret olarak görülmekte ve bu yerlerin günümüzdeki lokalizasyonlarının yapılabilmesiyle Arzawa Ülkesi'nin de yeri belirlenmeye çalışılmaktadır. Pamphilya ve Pisidya bölgesi, başkent Apaşa'nın Akdeniz kıyısında Antalya bölgesi civarında olabileceğini düşünenlerce taraf bulmaktadır. Buna göre, II. Murşili, Arzawa seferi sırasında Tuz Gölü'nün güneyinden bir rota takip etmiştir. Garstang'ın bir kez savunmuş olduğu ve sonradan vazgeçtiği bu görüşünün (Garstang, 1941: 21) imkânsız olamayacağını düşünen Bryce, Arzawa'nın klasik zamanlarda Milyas (Burdur), daha sonradan Likya olarak bilinen bölgede oluştuğunu ve batıda Mira Ülkesi'yle sınır olduğunu söyler (Bryce 1974: 104, 112). Pek çok bilim adamı tarafında kabul gören diğer bir görüş, Arzawa'nın Gediz vadisi ile Büyük Menderes vadisi arasında olması gerektiğidir. Bu görüşü önerenlerden Garstang ve Gurney, Arzawa'nın başkenti Apaşa'yı, güney kıyılarındaki Habesus'da[3] olamayacağının kazılarla ispatlanmasından sonra Ephesus ile eşitlemiştir (Garstang ve Gurney, 1959: 84; Goetze, 1957: 48-49 ve harita; Macqueen, 1968: 174-175; Yakar, 1976: harita; Mellaart 1993: 416-417). Ephesus antik kent alanında yer alan Ayasuluk Tepesi'nde Hitit Krallık Dönemi ile çağdaş sur duvarı açığa çıkarılmıştır. Buradan ele geçen keramiğin Hitit keramik özellikleri göstermesi tarihlendirmede yol gösterici olmuştur (Büyükkolancı, 1998: 31). Buna göre en son arkeolojik ve yazılı veriler ışığında Ephesus kentinin Apaşa ile eşleştirilebileceği bizce de yerinde bir görüştür.

2) Murşili'nin 3.-4. yılları ile genişletilmiş yıllıklarının 8., 12. ve sonraki yılları için bkz. Goetze 1933.

3) Apaşa kenti, önceleri, Likya kıyılarında bulunan ve daha erken ismi 'Habesus' olan klasik Antiphellus kentiyle özdeşleştirilmiştir. Garstang, daha sonradan buradaki kazılarda sadece Hellenistik bulguların gelmesi üzerine 'Ephesus' ile eşitlemiştir (Garstang 1941: 22).

Birçok bilim adamına göre, Hitit Ülkesi ile çok yakın hatta sınır olduğu kabul edilen ve Hitit'in batısına lokalize edilen Mira Ülkesi, Hitit'in Batı Anadolu'ya doğru olan doğu-batı güzergâhında önemli bir noktada bulunmaktaydı. Arzawa Ülkesi'ne ait olan Kuwaliya toprakları ise, II. Murşili'nin Arzawa seferinden sonra Mira kralıyla yaptığı Kupantakurunta Antlaşmasıyla birlikte Mira Ülkesi topraklarına katılmıştır (Karauğuz, 2002: 119-120). Antlaşmada verilen bilgilere göre; Garstang ve Gurney, Astarpa Irmağı için Eber Gölü'ne dökülen Akar Çay'ı, Siyanti Irmağı için Banaz Çayı'nı, Aura için de Afyon'da yer alan klasik Amorium kentini önermiştir (Garstang ve Gurney, 1959: 91). Böylece, Mira-Kuwaliya Ülkesi de Astarpa ve Siyanti ırmaklarının güneyinde, verimli Menderes vadisinde kurulmuş olmalıdır. Macqueen de Astarpa Irmağı'nın Akar Çay ile aynı olduğunu söylemekte, ancak Mellaart ırmağın Emirdağ'dan çıkıp, Sakarya Irmağı'nın kuzeydoğusuna doğru aktığını düşünmektedir (Macqueen, 1968: 177 ve dipnot 68). Siyanti Irmağı konusunda ise Macqueen, Porsuk Çayı'nın yukarısını, Mellaart, Türkmen Dağ'dan geçen Yukarı Sakarya Irmağı'nı önerir. Buna göre, Macqueen, Mira-Kuwaliya Ülkesi'ni Afyon ilinin batısındaki bölgeye yerleştirmektedir. Ahmet Ünal, Mira Ülkesi için Karabel anıtı ve İzmir civarı merkezde olmak üzere Menderes vadisini önermiştir (Ünal, 2003: 22). Genel olarak baktığımızda, Mira-Kuwaliya Ülkesi'nin pek çok bilim adamı tarafından Gediz ve Büyük Menderes nehirleri arasına lokalize edildiği anlaşılmaktadır (Garstang ve Gurney, 1959: 84; Mellaart 1993: 416-417; Macqueen 2001: 26; Ünal 2003: 22). Batı Anadolu'da Luwiler tarafından mı yoksa yerel beylerin getirtmiş olduğu Hitit ustaları tarafından mı yapıldığı tam olarak bilinmeyen bazı yazıtlı kaya anıtları ve taşlar bulunmaktadır. Luwi hiyeroglifli yazıta sahip anıtlardan biri Kemalpaşa-Torbalı yolu üzerindeki Karabel kaya anıtı, diğerleri Sipylos/Manisa Dağı'ndaki Akpınar kaya anıtı, Latmos/Beşparmak Dağları'ndaki Suratkaya kaya yazıtları ve sonuncusu Beyköy yakınlarında bulunan ancak günümüzde kayıp olmuş olan yazıtlı taştır. Arzawa Ülkesi ile ilgili tartışmalarda Denizli-Çivril ilçesi sınırları içindeki Beycesultan V yapı katında ortaya çıkarılan Orta Tunç Çağı saray yapısı, konuyla ilgili araştırmacılara yerleşme yerinin Arzawa krallığında önemli bir yere sahip olduğunu düşündürmüştür. Hititlerin gerek siyasi gerekse ekonomik amaçlı seferler düzenlediği Beycesultan höyüğünün Geç Tunç Çağı tabakaları Hawkins'e göre, Kuwaliya bölgesindeki bir şehre ait olabilir (Hawkins, 1998, 24). Arzawa krallığının merkezini oluşturan ve krallık parçalandıktan sonra öne çıkmaya başlayan Mira Ülkesi'nin bir kısım topraklarının, Yukarı Menderes Havzası'nı da içine aldığı ve İzmir iline kadar uzandığı düşünülmektedir. Orta Tunç Çağı'nda önemli bir kent olduğu anlaşılan Beycesultan'da, III. ve I. tabakaları arasında görülen Geç Tunç Çağı'na gelindiğinde (MÖ 1450-1200/1100), eski önemini yitirdiği ve prenslikle yönetilen küçük bir kent durumuna geldiği görülmektedir. Söz konusu dönemde küçük bir saray kalıntısına da rastlanmıştır (Mellaart ve Murray, 1995: 21).

Sonuç

Erken Tunç Çağı III'de varlıkları Mezopotamya metinlerinden bilinen yerel krallıkların Orta Tunç Çağı'ndan itibaren güçlenerek varlıklarını devam ettirdiklerini Hitit metinlerinden öğrenmekteyiz. Erken Tunç Çağı III sürecinde, bölgeler arası yoğun ticari ilişkiler, bir kesimin zenginleşmesini ve siyasi anlamda öne çıkmasını sağlamış olmalıdır. Her ne kadar, bu dönemden itibaren belli merkezlerde tespit edilen kültürel gelişmelerin yeni halkların gelişi ile ilişkili olduğu önerilmişse de en son araştırmalarla bu gelişmelerin Erken Tunç Çağı III'de başlayıp Orta Tunç Çağı'nda devam eden ticari ilişkilerle birlikte gerçekleştiğini söylemek mümkündür (Efe, 2003: 118; Şahoğlu, 2004: 245-255). Bu ticari faaliyetler sırasında, bulunduğu kentin başına geçen en zengin ve güçlü olan kişi, diğer çevre topraklarını da etrafında toplayarak kent devletlerinin oluşmasına ve gelişmesine neden olmuştur (Yiğit, 2003: 178). Böylelikle bu dönemde Anadolu'da yerel krallıklardan oluşan bir sistemin ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Güneybatı Anadolu'da Gediz ve Büyük Menderes vadileri arasında yer aldığını düşündüğümüz Mira-Kuwaliya toprakları üzerinde bulunan Beycesultan gibi büyük bir yerleşim, bölgedeki yerleşim sistemi içerisinde oldukça önemli bir yere sahip olmalıdır. Orta ve Batı Anadolu arasında stratejik bir konuma sahip olan Beycesultan, Orta Tunç Çağı'nda kamusal ve idari yapılarıyla önemli bir yerleşimdir.

Batı Anadolu ve etrafındaki diğer bölgelerde yer almaya başlayan vasal devletler sayesinde, Hitit kralları Orta Anadolu'daki merkez topraklarını genişletmeyi başarmıştır. MÖ 2. binyılda Anadolu'da etkin bir rol üstlenen Hititler'in diğer devletlerle olduğu gibi Batı Anadolu'daki yerel krallıklarla olan mücadelesi, Hitit İmparatorluğu yıkılana kadar devam etmiştir. Batı Anadolu'daki kazılardan gelecek yazılı metinler ile birlikte bu bölgedeki yerel krallıklar hakkında daha fazla bilgi sahibi olabileceğimiz şüphesizdir.

Kaynakça

Albayrak, İ. (2006). Kültepe Tabletleri IV. Ankara: TTKY.

Alparslan, M. (2009). Hititolojiye Giriş. İstanbul: TEBE Yayınları.

Bachhuber, C. (2013). "James Mellaart and the Luwians. A Culture-(Pre)History". Luwian Identities. Culture, Language, and Religion between Anatolia and the Aegean. A. Mouton, I. Rutherford, I. Yakubovich (Ed.). Leiden-Boston: 279-304.

Bahar, H. (1994). "MÖ II. Binyıl Başlarında Anadolu-Mezopotamya Arasındaki Ticaret Hayatı". Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 3, 307-312.

Balkan, K. (1948). Ankara Arkeoloji Müzesi'nde Bulunan Boğazköy Tabletleri. Ankara: MEB Yayınları.

Bilgen, A. N., G. Coşkun, Z. Bilgen, A. Kuru, N. Yüzbaşıoğlu, F. Ç. Özcan, S. Çırakoğlu, S Silek. (2012). "Seyitömer Höyük 2010 Yılı Kazısı". 33. Kazı Sonuçları Toplantısı 1. Cilt. Ankara: 233-255.

Bryce, T. R. (1974). "Some Geographical and Political Aspects of Mursilis' Arzawan Campaign". Anatolian Studies 24. Ankara: 103-116.

Büyükkolancı, M. (1998). "Apasas, Eski Efes ve Ayasuluk", Geçmişten Günümüze Selçuk Sempozyumu, Eylül 1997. İzmir: 31-40.

Carruba, O. (1992). "Luwier in Kappadokien". La Circulation Des Biens, Des Personnes et Des İdees Dans le Proche-Orient Ancien, XXXVII R.A.I. Paris: 251-257.

Del Monte, G. F. ve Tischler, J. (1978). Répertoire Géographique des Textes Cunéiformes VI: Die Orts- und Gewässernamen der hethitischen Texte. Wiesbaden.

Efe, T. (2003). "Son Kalkolitik ve İlk Tunç Çağı. Batı Anadolu". Arkeoatlas 2. İstanbul: 94-129.

Emre, K. (1978). Yanarlar. Afyon Yöresinde Bir Hitit Mezarlığı. Ankara: TTKY VI/22.

Garstang, J. (1941). "Arzawa ve Lugga Memleketlerine Ait Bir Harita". Belleten V/17-18. Ankara: 17-32.

Garstang, J. ve Gurney, O. R. (1959). The Geography of the Hittite Empire. Londra.

Goetze, A. (1933). Die Annalen des Mursilis. MVAG 38. Leipzig Hinrichs.

Goetze, A. (1957). Kleinasien, Kulturgeschichte des Alten Orients, Münih.

Hawkins, J. D. (1998). "Tarkasnawa King of Mira 'Tarkondemos', Boğazköy Sealings and Karabel". AS 48. Ankara: 1-31.

Heinhold-Krahmer, S. (1977). Arzawa, Untersuchungen zu einer Geschichte nach den hethitischen Quellen (= THeth 8). Heidelberg.

Karauğuz, G. (2002). Boğazköy ve Ugarit Çivi Yazılı Belgelerine Göre Hitit Devletinin Siyasi Antlaşma Metinleri. Konya: Çizgi Kitabevi.

Korfmann, M. (1995). "1993 Yılı Troya Çalışmaları". 16. Kazı Sonuçları Toplantısı I. Cilt. Ankara: 239-247.

Lloyd, S. ve Mellaart, J. (1962). Beycesultan Vol I: The Chalcolithic and Early Bronze Age Levels. Londra.

Macqueen, J. G. (1968). "Geography and History in Western Asia Minor in the Second Millennium B.C.". AS 18. Ankara: 169-185.

Macqueen, J. G. (2001). Hititler ve Hitit Çağında Anadolu. (Çev. Esra Davutoğlu). Ankara: Arkadaş Yayıncılık.

Mallory, J. P. (2002). Hint Avrupalıların İzinde Dil, Arkeoloji ve Mit (Çev. Müfit Günay). İstanbul: Dost Kitabevi Yayınları.

Melchert, H. C. (2010). Luviler. Anadolu'nun Gizemli Halkı. (Çev. Barış Baysal ve Çiğdem Çidamlı). İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Mellaart, J. (1981). "Anatolia and the Indo-Europeans". Journal of Indo-European Studies 9. Austin: 135-149.

Mellaart, J. (1993). "The Present State of 'Hittite Geography'". Nimet Özgüç'e Armağan. Ankara: 415-422.

Mellaart, J. ve A. Murray. (1995). Beycesultan Vol III Part II: Late Bronze Age and Phrygian Pottery and Middle and Late Bronze Age Small Objects. Oxford.

Özgüç, T. (1986). Kültepe-Kaniš II. Eski Yakındoğu'nun Ticaret Merkezinde Yeni Araştırmalar. Ankara: TTKY V.

Şahoğlu, V. (2004). "Erken Tunç Çağında Anadolu Ticaret Ağı ve İzmir Bölgesi". I.-II. Arkeolojik Araştırmalar Sempozyumu, Anadolu Ek Dizi: 1. Ankara: 245-262.

Ünal, A. (1989). "Orta ve Kuzey Anadolu'nun MÖ 2. Binyıl İskân Tarihiyle İlgili Sorunlar". Anatolia 22. Ankara: 17-37.

Ünal, A. (2003). Hititler Devrinde Anadolu 2. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Von Der Osten, H. H. (1937). Researches in Anatolia 8. The Alishar Hüyük Seasons of 1930-1932. Part 2. Illinois.

Yakar, J. (1976). "Hittite Involvement in Western Anatolia". AS 26. Ankara: 117-128.

Yiğit, T. (2003). "İlk Tunç Çağı'nın Son Evresinde Anadolu'nun Siyasal Görünümü". Tarih Araştırmaları Dergisi, XXI-33. Ankara: 167-182.